

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 8. mars 2023 av Høyesterett i avdeling med

justitiarius Toril Marie Øie
dommer Kristin Normann
dommer Henrik Bull
dommer Espen Bergh
dommer Kine Steinsvik

HR-2023-425-A, (sak nr. 22-094388SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 15. mars 2022

- I.
Staten v/Finansdepartementet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Håkon Christian Nyhus – til prøve)
- mot
- A (advokat Ivan Skjæveland)
- II.
A (advokat Ivan Skjæveland)
- mot
- Staten v/Finansdepartementet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Håkon Christian Nyhus – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Bergh:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder statens krav om erstatning mot en privatperson for uaktsom medvirkning til avgiftsunndragelse i forbindelse med et byggeprosjekt. Den reiser særlig spørsmål om det er rom for et ulovfestet skyldansvar ved siden av den objektive ansvarsregelen i skattebetalingsloven § 16-50.
- (3) A inngikk i 2014 en avtale med entreprenøren Atom MG Company d.o.o. (Atom) om bygging av et hus med flere boenheter på As eiendom i Oslo. Atom er et selskap registrert i Serbia. Kontraktssummen for materialer og byggearbeider var på rundt 4,2 millioner kroner. Etter et par år hevet A kontrakten, og arbeidene ble senere fullført av andre entreprenører. Atom har til sammen fakturert A for 1 940 000 kroner for varer og tjenester. Fakturabeløpene er betalt til Atoms bankkonto.
- (4) I 2018 gjennomførte skattemyndighetene kontroll av Atom for årene 2012–2016 og avdekket at selskapet hadde drevet virksomhet i Norge uten å betale merverdiavgift. Selskapet var heller ikke registrert i Merverdiavgiftsregisteret. Skattekontoret traff i juni 2018 vedtak om etterberegning, som blant annet omfattet manglende innbetalinger i forbindelse med arbeid for A. En utleggsforretning hos Atom i september 2018 ble avsluttet uten at det ble funnet verdier å ta utlegg i.
- (5) I brev 3. mars 2020 reiste skatteetaten krav om erstatning mot A for tapt merverdiavgift med 388 000 kroner. Kravet var beregnet på grunnlag av vederlaget på 1 940 000 kroner som A hadde betalt til Atom. A bestred kravet, og staten ved Finansdepartementet tok ut forliksklage 3. april 2020. Forliksrådet innstilte saken, og staten reiste søksmål.
- (6) Ved Oslo tingretts dom 24. februar 2021 ble A dømt til å betale 388 000 kroner med renter og til å dekke statens sakskostnader.
- (7) A anket dommen. Ved Borgarting lagmannsretts dom 15. mars 2022 førte anken delvis frem, og As ansvar ble redusert til 148 000 kroner. Lagmannsretten mente at A handlet uaktsomt da han betalte de siste fakturaene til Atom fra og med desember 2014, men ikke da han betalte de tre første fakturaene på til sammen rundt 1,2 millioner kroner. Lagmannsrettens domsslutning lyder slik:
- «1. A dømmes til å betale 148 000 – etthundreogførtiåttetusen – kroner til staten ved Finansdepartementet, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 2. april 2020 og til betaling skjer.
 2. Staten ved Finansdepartementet dømmes til å betale sakskostnader til A for lagmannsretten med 280 029,25 – tohundreogåttitusenogtjueni 25/100 – kroner innen to uker fra forkynnelsen av denne dommen.
 3. Staten ved Finansdepartementet dømmes til å betale sakskostnader til A for tingretten med 30 000 – trettitusen – kroner innen to uker fra forkynnelsen av denne dommen.»

- (8) Staten har anket til Høyesterett over rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen. Anken retter seg mot uaktsomhetsvurderingen. Staten har frafalt 110 000 kroner av det opprinnelige erstatningskravet, slik at det nå er på 278 000 kroner. Partene er dermed enige om størrelsen av det økonomiske tapet.
- (9) A innga avledet anke til Høyesterett. Den avledede anken gjaldt rettsanvendelsen knyttet til spørsmål om ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng, skadelidtes medvirkning (tapsbegrensningsplikt) og lemping. A anførte blant annet at det ikke er rom for skyldansvar ved siden av den objektive ansvarsregelen i skattebetalingsloven § 16-50. Dette var tidligere anført for tingretten, men ikke for lagmannsretten.
- (10) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 24. august 2022 ble statens anke fremmet til behandling. Den avledede anken ble fremmet for så vidt gjelder spørsmålet om ansvarsgrunnlag, herunder forholdet til skattebetalingsloven § 16-50.
- (11) Som følge av den nye anførselen og den avgrensningen som følger av henvisningsbeslutningen, står saken i en noe annen stilling enn for lagmannsretten. Det er også fremlagt enkelte nye bevis.

Partenes syn på saken

- (12) Den ankende part i hovedanken – *staten ved Finansdepartementet* – har i korte trekk anført:
- (13) Det alminnelige ulovfestede skyldansvaret er en grunnpilar i vår rettsorden. Det er ingen holdepunkter for at skattebetalingsloven § 16-50 er ment å utelukke denne ansvarsformen. Primærnormen i merverdiavgiftsloven § 11-1 utelukker heller ikke et skyldansvar for kjøper.
- (14) Ved fastleggelsen av normen for aktsomhet vil hensynet til effektivisering av primærnormen stå sentralt. På områder der svart virksomhet er utbredt, må det stilles visse krav til kjøperen. Man må sjekke at man får faktura med merverdiavgift spesifisert. Hvis det er forhold som tilsier særlig påpasselighet, må man undersøke om selgeren er registrert i Merverdiavgiftsregisteret.
- (15) I dette tilfellet var det flere omstendigheter som ga grunn til å mistenke svart virksomhet eller i det minste være ekstra påpasselig. Blant annet var prisen påfallende lav, og det var ingen angivelse av merverdiavgift i kontrakten eller i fakturaene. Ut fra dette var det uaktsomt av A å betale både de ordinære fakturaene etter levering og de fakturaene som gjaldt forskuddsbetaling.
- (16) Staten ved Finansdepartementet har lagt ned slik påstand:
- «I hovedanken:
1. A dømmes til å betale staten v/Finansdepartementet erstatning begrenset oppad til kr 278 000 med tillegg av forsinkelsesrenter fra påkrav og til betaling skjer.
 2. Staten v/Finansdepartementet tilkjennes sakskostnader for tingretten og for lagmannsretten.

3. Partene bærer sine egne sakskostnader for Høyesterett.

I den avlede anken:

1. Anken forkastes.
 2. Staten v/Finansdepartementet tilkjennes sakskostnader for tingretten og for lagmannsretten.
 3. Partene bærer sine egne sakskostnader for Høyesterett.»
- (17) Ankemotparten i hovedanken, som også har avgitt avledet anke – A – har i korte trekk anført:
- (18) Prinsipalt gjøres det gjeldende at skattebetalingsloven § 16-50 uttømmende regulerer atferdsnormen for private oppdragsgivere. Når betalingen er skjedd via bank, har A opptrådt i henhold til den lovfaste normen, og han har dermed ikke opptrådt rettstridig eller uaktsomt.
- (19) Det gjøres for det første gjeldende at primærnormen, merverdiavgiftsloven § 11-1, utelukker ansvar for kjøpere generelt. Det er et grunnleggende prinsipp i merverdiavgiftssystemet at risikoen for selgers manglende innbetaling påligger staten og ikke kjøper.
- (20) Uansett må skattebetalingsloven § 16-50 anses som et medvirkningstillegg som angir atferdsnormen for private oppdragsgivere. Bestemmelsen lovfester en objektivisert atferdsnorm som er ment å trekke opp grensen mellom rettmessig og urettmessig atferd.
- (21) Subsidiært gjøres det gjeldende at dersom den ulovfestede culperegelen kommer til anvendelse i tillegg til § 16-50, er denne ikke overtrådt.
- (22) A har lagt ned slik påstand:
- «1. A frikjennes for statens erstatningskrav i sin helhet.
 2. A tilkjennes sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Merverdiavgiftssystemet – utgangspunktene i denne saken

- (23) Etter merverdiavgiftsloven § 2-1 skal næringsdrivende med en omsetning av varer og tjenester som er omfattet av loven, og som overstiger 50 000 kroner i en periode på tolv måneder, registreres i Merverdiavgiftsregisteret.
- (24) Plikten til å beregne merverdiavgift av omsetningen følger av merverdiavgiftsloven § 3-1. Plikten påhviler den næringsdrivende selgeren, avgiftssubjektet, se lovens § 11-1.
- (25) Et registrert avgiftssubjekt har rett til fradrag for inngående merverdiavgift på anskaffelser og tjenester som er til bruk i den registrerte virksomheten, se lovens § 8-1. For disse vil avgiften ikke utgjøre en kostnad. Privatpersoner og andre som ikke er næringsdrivende, har ikke fradragsrett og må dermed dekke merverdiavgiften som en del av kostnaden – prisen – for varen eller tjenesten.

- (26) I denne saken er det på det rene at Atom skulle ha vært registrert i Merverdiavgiftsregisteret ved representant, jf. merverdiavgiftsloven § 2-1 sjette ledd, og skulle ha beregnet og innbetalt merverdiavgift for varene og tjenestene som ble levert til A. Denne plikten ble ikke oppfylt, og merverdiavgift har heller ikke senere latt seg inndrive hos Atom. Spørsmålet i saken er om kjøperen, A, kan holdes ansvarlig for den merverdiavgiften som Atom som selger skulle ha innbetalt.

Kan ansvar pålegges andre enn avgiftssubjektet?

- (27) Selv om avgiftsplikten i utgangspunktet påhviler selgeren som avgiftssubjekt, er det ikke generelt utelukket at andre kan holdes ansvarlig for avgiftskravet. Enkelte regler om ansvar for andre finnes i skattebetalingsloven kapittel 16 med supplerende bestemmelser i skattebetalingsforskriften. Skattebetalingsloven § 16-50, som er sentral i denne saken, er en slik bestemmelse.
- (28) Ansvar for andre kan også følge av alminnelige erstatningsrettslige regler. Det er blant annet ikke tvilsomt at daglig leder og styremedlemmer i et selskap kan bli erstatningsansvarlig overfor staten på grunnlag av skyldansvar – culpaansvar – dersom selskapet ikke oppfylder sine forpliktelser til å innbetale merverdiavgift. Jeg viser til beskrivelsen i NOU 2009: 4 punkt 10.11.2.4 underpunkt b. Jeg kan ut fra dette ikke se at ansvar for A i denne saken er utelukket allerede på det grunnlag at det er den næringsdrivende selgeren, Atom, som er den primært ansvarlige for beregning og betaling etter merverdiavgiftsloven § 11-1.

Skattebetalingsloven § 16-50 – bakgrunn og hovedinnhold

- (29) Skattebetalingsloven § 16-50 første ledd lyder slik:
- «Den som kjøper tjenester, eller varer sammen med tjenester, kan gjøres medansvarlig for inntektsskatt, trygdeavgift og merverdiavgift som den næringsdrivende har unndratt, dersom vederlaget overstiger 10.000 kroner og ikke er betalt via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling.»
- (30) Bestemmelsen pålegger privatpersoner et «medansvar», det vil si et betalingsansvar overfor staten ved siden av det primæransvaret som påhviler den næringsdrivende som avgiftssubjekt. Ansvaret skal fastsettes i et særskilt vedtak som det er adgang til å påklage, se skattebetalingsforskriften § 16-50-6 og § 16-50-7.
- (31) Skattebetalingsloven § 16-50 ble tilføyd ved lovendring 11. desember 2009. Bakgrunnen var et utvalgsarbeid som var blitt gjennomført for å vurdere regelendringer og andre tiltak mot skatteunndragelser. Utvalgets utredning er publisert som NOU 2009: 4 *Tiltak mot skatteunndragelser*.
- (32) I utredningen kapittel 10.3 drøftes tiltak for å redusere privatmarkedets kjøp av svart arbeid mv. Utvalgets bruk av begrepet «svart arbeid» bygger på definisjonen av «svart økonomi», som utvalget gjengir i punkt 3.1.1:

«Den svarte økonomi betegner all i og for seg lovlig aktivitet som resulterer i transaksjoner som er skjult for myndighetene, først og fremst for skattemyndighetene. Aktivitetene i den svarte økonomi utføres først og fremst for å unngå skatter og avgifter.»

- (33) I punkt 10.3.4.6 drøfter utvalget en regel om at private som kjøper varer og tjenester for beløp over en viss størrelse, bør gjøres medansvarlig for selgers forpliktelser overfor skatte- og avgiftsmyndighetene. Begrunnelsen for en slik regel beskrives slik:

«Idéen er at kjøperen gjøres medansvarlig for at handelen foregår 'hvitt' og dermed for at korrekt skatt og merverdiavgift på den tjenesten eller varen vedkommende har kjøpt fra en næringsdrivende blir innrapportert til skatte- og avgiftsmyndighetene.»

- (34) Om innholdet i regelen uttaler utvalget blant annet:

«Et forslag hvor kjøperen blir medansvarlig for selgerens forpliktelser ved kjøp av håndverkertjenester m.m., må kombineres med en mulighet for kjøperen til å fri seg fra ansvaret på en forholdsvis enkel måte. Ulike frigjøringsmåter kan her tenkes. En mulighet er at kjøperen går fri fra ansvar dersom kjøp av varer og tjenester over et visst beløp rapporteres til myndighetene. En annen mulighet er at ansvar inntre kun dersom kjøper ikke tar imot eller eventuelt oppbevarer kvittering. Et ytterligere alternativ kan være at kjøper går fri fra ansvar dersom kjøp over et visst beløp betales via bank.»

- (35) Utvalget understreker altså at kjøperen må kunne «fri seg fra ansvaret» og drøfter ulike måter dette kan skje på. Alternativene rapportering og oppbevaring av kvittering går utvalget ikke inn for. Om oppbevaring av kvittering uttales blant annet:

«Dersom det stilles krav om å motta og eventuelt oppbevare kvittering, må det imidlertid vurderes om denne plikten også bør innebære en plikt for kjøperen til å sjekke kvitteringens innhold og at den oppfyller visse minimumskrav. I en rekke tilfeller utstedes det kvitteringer som ikke tilfredsstill elementære krav til sporbarhet, herunder at det ikke er oppgitt organisasjonsnummer eller MVA på kvitteringen. Det kan spørres om kjøperen i disse tilfellene har noen berettiget grunn til å tro at selgeren er næringsdrivende. På den annen side er kjøpere i privatmarkedet ikke nødvendigvis kjent med alle kravene som næringsdrivende må forholde seg til. Det kan nok ikke forventes at alle forbrukere skal ha kjennskap til hva en korrekt faktura/kvittering skal inneholde. Det kan virke urimelig å pålegge forbrukerne en omfattende undersøkelsesplikt om forhold de ikke har særlig kunnskap om. Spesielt gjelder dette dersom en kjøper pådrar seg et medansvar for selgers forpliktelser på dette grunnlaget.»

- (36) Utvalget bygger her blant annet på at det i begrenset grad kan kreves at en forbruker skal undersøke innholdet i en faktura eller kvittering.

- (37) Etter en nærmere drøftelse foreslår utvalget den ordningen som i dag følger av skattebetalingsloven § 16-50. Utvalget uttaler blant annet:

«Jo enklere det er for kjøperen å fri seg fra ansvaret, jo mindre betenkelig er det å pålegge en privat kjøper et medansvar for selgerens forpliktelser, og motsatt. Av de ovenfor nevnte frigjøringsalternativer mener utvalget at ansvarsfrihet ved betaling via bank vil være den løsning som er enklest og mest praktikabel både for kjøperne og kontrollmyndighetene.»

- (38) Utvalget foreslår altså «ansvarsfrihet» når betalingen skjer gjennom bank.
- (39) I Prop. 1 L (2009–2010) fulgte Finansdepartementet opp utvalgets anbefaling. Om forslaget til § 16-50 uttaler departementet i proposisjonen punkt 5.4.1 blant annet:
- «Forslaget innebærer at privatpersoner på nærmere angitte vilkår kan holdes ansvarlig for tjenesteyters skatte- og avgiftsunndragelser, uavhengig av om kjøperen visste eller burde visst at tjenesteyteren ikke ville komme til å innberette fortjenesten til skatte- og avgiftsmyndighetene. Kjøperen kan imidlertid alltid fri seg fra ansvaret ved å betale for tjenesten (eller eventuelt varer kjøpt sammen med tjenesten) via bank.»
- (40) Skattebetalingsloven § 16-50 gjør kjøperen «medansvarlig», og det er således tale om en ansvarsregel. Ut fra ordlyden og forarbeidene fremstår bestemmelsen likevel ikke i første rekke som en regel om privatrettslig erstatningsansvar. Samtidig har den vesentlige likhetstrekk med en erstatningsregel ved at bestemmelsen pålegger privatpersoner å foreta en betaling for å hindre eller redusere et tap som staten ellers ville blitt påført. Dette ansvaret er objektivt. Det kreves at personen har opptrådt på en bestemt måte – betalt kontant eller på annen måte uten bruk av bank – men ikke at det er utvist skyld.

Kan skattebetalingsloven § 16-50 suppleres av alminnelige erstatningsregler?

Rettspraksis om adgangen til å supplere en lovbestemmelse med alminnelige erstatningsregler

- (41) Det finnes enkelte eksempler fra Høyesteretts praksis som gjelder forholdet mellom lovfestede ansvarsregler og alminnelige ulovfestede erstatningsregler.
- (42) Rt-2012-1444 gjaldt spørsmålet om en lovregel om tilbakebetaling av urettmessig mottatt trygd kunne suppleres med det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret. Høyesterett besvarte spørsmålet med ja. I avsnitt 31 uttaler førstvoterende:
- «Det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret er en grunnpilar i vår rettsorden. Som Høyesterett uttrykte det i Rt-2002-1331, på side 1337, skal det derfor ‘noenlunde klare holdepunkter’ til før en lovbestemmelse kan anses å ha gjort dette ansvaret uanvendelig innenfor bestemmelsens anvendelsesområde.»
- (43) Rt-2002-1331 gjaldt også trygdeytelser, men her var det spørsmål om krav om etterbetaling fra en stønadsberettiget kunne fremmes etter alminnelige erstatningsregler der dette ga en høyere utbetaling enn det som fulgte av lovreglene om rett til tilbakebetaling. Høyesteretts flertall kom til at det var grunnlag for å anvende alminnelige erstatningsregler. Førstvoterende uttrykte, slik det også fremgår av sitatet i Rt-2012-1444 avsnitt 31, at det må kreves «noenlunde klare holdepunkter» for at annen lovgivning skal anses å være uttømmende med den virkning at alminnelige erstatningsregler – i den saken regler i skadeserstatningsloven – ikke kan anvendes.
- Ordlyden i skattebetalingsloven § 16-50 og lovforarbeidene*
- (44) Det fremgår ikke direkte av ordlyden i § 16-50 at bestemmelsen gir en uttømmende regulering, slik at en privat kjøper bare kan holdes ansvarlig i de tilfellene som er nevnt, og ikke ellers. Etter mitt syn er det likevel nærliggende å lese den slik. Bestemmelsen angir

uttrykkelig i hvilke situasjoner det foreligger ansvar – når beløpet er over 10 000 kroner og betaling skjer på annen måte enn via bank. Den mest naturlige løsningen av dette er at en privat kjøper ikke kan gjøres medansvarlig i andre tilfeller.

- (45) En slik forståelse støttes av det jeg har sitert fra forarbeidene til bestemmelsen. Her fremheves det gjentatte ganger at kjøper skal ha mulighet til å «fri seg fra ansvaret» ved å opptre på en bestemt måte – å betale gjennom bank.
- (46) Etter mitt syn gir lovens ordlyd sammenholdt med lovforarbeidene ganske klare holdepunkter for at skattebetalingsloven § 16-50 ikke kan suppleres av ulovfestede regler om erstatningsansvar.

Erstatningskravets karakter

- (47) Grunnlaget for det kravet staten gjør gjeldende i denne saken, er angitt å være «uaktsonn medvirkning til avgiftsunndragelse». Som jeg har påpekt, er det på det rene at det primære ansvaret for innbetaling av merverdiavgift påhviler avgiftssubjektet, i dette tilfellet selskapet Atom. A har som kjøper i utgangspunktet ikke noe ansvar for innbetaling av merverdiavgift. Når staten krever erstatning av ham, bygger det på at han anses å ha medvirket til at den primært ansvarlige, Atom, ikke har oppfylt sine forpliktelser etter avgiftsreglene.
- (48) Det er opplyst at krav mot private kjøpere i tilfeller som i denne saken innebærer en ny praksis fra skattemyndighetenes side. Slike krav har ikke vært fremmet tidligere, men er nå fremmet overfor flere privatpersoner som har mottatt varer og tjenester fra selskapet Atom. Flere av dem har akseptert kravet, men det er også rettssaker som foreløpig er stanset i påvente av avgjørelse i denne saken fra Høyesterett.
- (49) Erstatningskravet er altså reist mot A som medvirker. Erstatningsansvar for en medvirker etter alminnelige ulovfestede erstatningsregler reiser særlige spørsmål, i alle fall når det gjelder formuesskader. Spørsmålene gjelder blant annet hva som skal til for at en medvirkeres bidrag til skaden oppfyller vilkårene for erstatningsansvar, herunder hva som skal til for at medvirkeren har handlet uaktsomt. Dette har sammenheng med at den primærnormen som kan utgjøre grunnlag for ansvar – her reglene om merverdiavgift – i utgangspunktet ikke legger plikter på medvirkeren.
- (50) De særlige spørsmålene som medvirkningsansvar reiser, er undergitt bred behandling i Hagland, Erstatningsbetingende medvirkning, 2012, se også blant annet Hagstrøm og Stenvik i Erstatningsrett, 2. utgave 2019, side 156 flg.
- (51) Jeg går ikke videre inn på dette. For meg er det tilstrekkelig å konstatere at et ulovfestet erstatningsansvar for en medvirker, som statens krav i denne saken bygger på, reiser særlige spørsmål. Det dreier seg ikke om å anvende ulovfestede normer med et etablert og klart avgrenset innhold. Dette taler i retning av at innholdet i ansvarsreglene i et tilfelle som dette bør utformes av lovgiver.

Samlet vurdering

- (52) Som jeg har fremhevet, gir lovens ordlyd sammenholdt med lovforarbeidene holdepunkter for at skattebetalingsloven § 16-50 ikke kan suppleres av ulovfestede regler om erstatningsansvar. Slik jeg ser det, er kriteriet som er angitt i rettspraksis for å anse en lovfestet ansvarsregel som uttømmende – *noenlunde klare holdepunkter* – oppfylt.
- (53) Et slikt utgangspunkt styrkes av det jeg har påpekt om at et eventuelt ulovfestet erstatningsansvar i dette tilfellet er gjort gjeldende som et medvirkningsansvar.
- (54) Staten har fremhevet at det for å effektivisere primærnormen – å sørge for at merverdiavgift blir innbetalt – er nødvendig å stille krav til kjøperen, blant annet når det gjelder kontroll av fakturaer.
- (55) Dette står i noen grad i motstrid til det jeg har sitert fra NOU 2009: 4 punkt 10.3.4.6. Lovutvalget viste til at kjøpere i privatmarkedet har begrenset kunnskap om formelle krav til en faktura, og så det som urimelig å pålegge det man betegnet som en omfattende undersøkelsesplikt. Departementet tok ikke spørsmålet om kontroll av fakturaer opp til vurdering.
- (56) Det er utvilsomt klart ønskelig at forbrukere ved kjøp av varer og tjenester er årvåke og stiller krav til selgeren som kan bidra til å hindre svart omsetning. I ulike sammenhenger, blant annet gjennom media, blir forbrukere veiledet om hvordan man bør opptre for å unngå svart betaling. Staten har i sin argumentasjon gjennomgått og vist til denne informasjonen som grunnlag for å gjøre gjeldende erstatningsansvar.
- (57) Jeg vil ikke se bort fra at det i lys av utviklingen etter 2009, da utvalgets utredning forelå og skattebetalingsloven § 16-50 ble vedtatt, kan være grunn til å skjerpe forbrukernes ansvar for å hindre svart betaling. Utvidet erstatningsansvar kan i den sammenheng være et aktuelt virkemiddel.
- (58) Etter mitt syn bør likevel en eventuell slik endring være en lovgiveroppgave. Ut fra det jeg har gjennomgått, må gjeldende rett være at den ansvarsregelen som følger av skattebetalingsloven § 16-50, er en uttømmende regulering.
- (59) Jeg bemerker at denne vurderingen er knyttet til tilfeller som i denne saken. Det som gjøres gjeldende her, er at en privatperson ikke har utvist tilstrekkelig aktsomhet knyttet til betaling av fakturaer mottatt fra en næringsdrivende. Jeg går ikke inn på om § 16-50 utelukker erstatningsansvar der en kjøper på en annen og mer aktiv måte har deltatt i et samarbeid med en næringsdrivende om merverdiavgiftsunndragelser.

Konklusjon og sakskostnader

- (60) Jeg er etter dette kommet til at statens krav mot A ikke kan føre frem. A må da frifinnes.
- (61) A har dermed vunnet saken og har krav på dekning av sine sakskostnader for alle instanser, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd.

- (62) For Høyesterett er det krevd dekning av salær på 840 000 kroner med tillegg av merverdiavgift. Dette gjelder arbeid i 200 timer med en gjennomsnittlig timepris på 4 200 kroner eksklusiv merverdiavgift. I tillegg kommer utgifter på 7 500 kroner og rettsgebyr for avledet anke på 29 832 kroner. Staten har protestert på salærkravet.
- (63) As prosessfullmektig er ny for Høyesterett. Ved å bygge på et annet grunnlag enn det som har stått sentralt for de øvrige instansene, har han på vegne av A nådd frem i en sak som fra statens side har vært prosedert som en prinsippsak. Oppdraget har utvilsomt vært arbeidskrevende.
- (64) Jeg er likevel kommet til at de totale kostnadene overstiger det som har vært nødvendig, jf. tvisteloven § 20-5. Nødvendige kostnader til dekning av salær for Høyesterett settes til 600 000 kroner med tillegg av merverdiavgift. Totalt tilkjennes da 787 332 kroner.
- (65) Selv om A etter lagmannsrettens resultat ikke hadde vunnet saken, ble han i lagmannsretten tilkjent sakskostnader for tingretten og lagmannsretten. Jeg ser ikke grunn til å endre lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnadene for de tidligere instansene. I slutningen kommer dette til uttrykk ved at punkt 2 og 3 i lagmannsrettens domsslutning stadfestes.
- (66) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. A frifinnes.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 3, stadfestes.
3. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten ved Finansdepartementet til A 787 332 – sjuhundreogåttisjutusentrehundreogtrettito – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (67) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (68) Dommer **Bull:** Likeså.
- (69) Dommer **Steinsvik:** Likeså.
- (70) Justitiarius **Øie:** Likeså.

(71) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. A frifinnes.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 3, stadfestes.
3. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten ved Finansdepartementet til A 787 332 – sjuhundreogåttisjutusentrehundreogtrettito – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.